

Skupština EPuS 11.04.2005

Uvodno izlaganje

Za nama je još jedna u nizu godina u kojoj smo propustili da značajnije ubrzamo naše putovanje prema evropskoj integraciji i nastavili da arčimo naš najdrago-ceniji i najdeficitarniji resurs - vreme. Ipak, pred samo otkucavanje roka za ispunjavanje političkih uslova za dobijanje zelenog svetla za studiju izvodljivosti došlo je do pomaka koji će nam (možda) omogućiti da se provučemo kroz iglene uši i najzad uđemo u proces pripreme za pregovore o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Od četiri političke prepreke na putu prema Briselu (Hag, funkcionisanje Državne zajednice, novi ustav i Kosovo) prve dve (koje su i najurgentnije) izgleda da su, makar privremeno i uslovno, otklonjene, a postoje dobre šanse da se u odnosu na druge dve načini suštinski napredak, ukoliko se ostvari neophodan politički konsenzus strana-ka koje sebe smatraju demokratskim. Vlada je najzad prešla Rubikon i uspela da se veći broj optuženih za ratne zločine ipak nađe u Hagu. Pre nekoliko dana promenjena je Ustavna povelja, što je omogućilo da se ustavna i politička kriza deblokira i omogući da se vrlo zategnuti odnosi u Državnoj zajednici uvedu u mirnije vode, bar do referenduma u Crnoj Gori.

Treba pozdraviti oba ova proboja, ali i ne zažmuriti nad mnogim teško prihvatljivim okolnostima i nepotrebnim mrcvarenjem dok se do njih nije došlo. Ne smemo izgu-bitu iz vida da je do napretka u saradnji sa Hagom došlo tek posle koncentrisanog pritiska i jasnih pretnji međuna-rodne zajednice a napose Evropske unije (kojima je kredibilitet osobito dalo odlaganje pregovora sa Hrvatskom zbog neizručenja Gotovine). Jedino obrazloženje ponuđe-no javnosti je da se to mora učiniti, jer u protivnom ne-ćemo dobiti Studiju izvodljivosti ni sredstva koja odobra-va Kongres SAD. Time je gurnuta u stranu bilo kakva pomisao da bismo sa Hagom morali sarađivati zbog nas samih, zbog potrebe da se suočimo sa istinom o protek-lim ratovima i da se utvrdi individualna odgovornost onih koji su u naše ime počinili zločine ili ih inspirisali. To je još pojačano neprihvatljivim tretmanom optuženih kao heroja i patriota. Prezumpcija nevinosti svakako pod-razumeva da se nijedan optuženi ne može unapred sma-trati ratnim zločincem, ali i to da se ne može pre suđe-nja ni amnestirati od svake odgovornosti i proglašavati ne samo nevinim, već i herojem. Taj neprihvatljivi tret-man je započela još vlada Zorana Živkovića akcijom "Svi smo mi Lukić", da bi je široko nastavila sadašnja vlada. Time se samo pojačava prilično rašireno uverenje da je Haški tribunal politički antisrpski sud, pa ćemo sa njim sarađivati samo onoliko koliko zaista moramo.

I u slučaju pomaka u odnosima Srbije i Crne Gore nekakvo privremeno rešenje je nađeno samo uz posredo-vanje i pritisak Evropske unije i lično Havijera Solane, kao i prvi put kad je taj čudni konstitucionalni hibrid stvoren. Tri godine su protekle odnosno izgubljene dok se njegova nefunkcionalnost nije potvrdila i priznala, što je navelo Brisel da ponudi palijativ u vidu tzv. dvostru-kog koloseka, čime je omogućeno da države-članice sa-mostalno organizuju proses pridruživanja u ekonomskoj sferi.

Odlučno prevazilaženje političkih prepreka moglo bi da bitno promeni našu političku agendu i omogući nam da se najzad koncentrišemo na opšte, kopenhagenske uslove za pridruživanje. U toj oblasti su učinjeni značajni pomaci donošenjem više vrlo važnih "evropskih" zakona, ali još uvek u Parlamentu i medijima dominiraju druge teme - gde su

pojedini optuženi, da li će se oni smilovati da se predaju i tako potvrde tzv. model dobrovoljne predaje, koje su afere brojnije i prljavije, one u vreme DOS-ovske vlasti ili ove nove, da li će se održati klimava i neprincipijelna vladajuća koalicija stranaka u kojoj jedan udara u klin a drugi u ploču, da li će doći do druge neprihvatljive koalicije koja bi da obori ako može tu vladu itd.

Godina 2005. je uistinu prelomna: čini se da i Brisel i Vašington pokazuju veću spremnost nego ranije da nam pomognu da se izvučemo iz sadašnje pat pozicije i ubrzamo proces pridruživanja Partnerstvu za mir i Evropskoj uniji i da, na drugoj strani, postoje realni izgledi da se glavne tačke sporenja u domaćem političkom procesu i sa svetom počnu da rešavaju uz veću dozu političkog realizma. Neophodna je, međutim, veća odgovornost političkih elita i minimum konsenzusa onih koji sebe nazivaju demokratskim i proevropskim snagama. One moraju prestati da koketiraju sa onima (odnosno jasno se distanciraju od onih) koji predstavljaju nedvosmislen kontinuitet sa Miloševićevim režimom, ideologijom i mentalitetom. To bi omogućilo da evropska ideja postane stvarni (a ne mahom verbalni) apsolutni prioritet u delovanju Parlamenta, vlade i drugih državnih struktura, kao osnovni kriterij uspešnosti njihovog rada. Ako ovu godinu propustimo, ne piše nam se dobro. Onda definitivno kasnimo da uhvatimo priključak sa narednom fazom proširenja i budžetom Unije za godine 2007.-2013.

Evropski pokret kao nevladina organizacija čija je osnovna misija podrška ubrzanom pridruživanju Evropi u političkom, institucionalnom, razvojnom, tehnološkom, vrednosnom i moralnom smislu, mora da stalno i nepristrasno ukazuje na blokade i prepreke i da pruži sopstveni doprinos stvaranju političkog, ali i nacionalnog što će reći opštedruštvenog konsenzusa o nespornom prioritetu evropskog procesa u narednom periodu. U toj aktivnosti poseban značaj imala je naša inicijativa za donošenje jednog skupštinskog dokumenta u kome će se jasno utvrditi i opredeljenje za Evropu kao nacionalni prioritet i obaveze državnih organa i uloga drugih faktora u društvu. To je uspešno okončano donošenjem Rezolucije Skupštine Srbije o pridruživanju evropskim integracijama. U tom značajnom poslu prvi put je ostvarena partnerska radna saradnja parlamenta i jedne nevladine organizacije. Nedavni veliki skup u Sava centru okupio je bukvalno sve značajne činioce u ovom procesu - od Parlamenta, Vlade, Akademije nauka, univerziteta, sindikata, verskih zajednica, privrednih komora, lokalnih vlasti, pa sve do mnogobrojnih nevladinih organizacija. Videlo se na tom skupu da mnogi deluju na svojim područjima, umrežavaju se sa evropskim organizacijama i institucijama i učestvuju u brojnim evropskim programima. Na posebnom skupu upoznali smo prestavnike lokalne samouprave sa dvadesetpet evropskih programa namenjenih lokalnim zajednicama, što je zatim praćeno seminarima i treninzima.

Potvrđuje se da je evropski projekt odmakao u mnogim sferama društva, ali zasad bez značajnijeg oslonca na strategiju i aktivnost države. Kao da imamo naopaku piramidu: postoji ubedljiva (makar ona bila opšta i deklarativna) podrška građana Srbije evropskom putu, ostvaren je praktično konsenzus svih nedržavnih aktera da se na prihvatanju evropskih standarda organizovano radi, a pravog, delotvornog i usmerenog političkog i državnog konsenzusa još nema - s jedne strane, za Rezoluciju je glasalo 129 od 250 poslanika, a s druge, daleko smo od opredeljenja i prakse prvo Slovenije, a onda i Hrvatske - da je u celokupnom delovanju države ubrzano približavanje evropskim integracijama pitanje svih pitanja. Rezolucijom je u tom pogledu napravljen vrlo važan, ali ipak samo prvi korak. Mi u civilnom društvu ćemo pritiskati i davati svoj konkretni doprinos da bude ubrzano praćen drugim.

Sad je evropska priča, zahvaljujući dobrim delom i očekivanju Studije izvodljivosti, ipak postala tema dana. Govori se o tome više nego ikada ranije. Evroskepticizam, reklo bi se, nema jačeg uporišta, tako da i oni koji su po svemu antievropski rado oblače evropsko ruho. Mnogo više brinu pojave koje su u biti vrlo antievropske: antisemitistički incidenti, nacionalistički ispadi na sportskim susretima, sve agresivniji anti-antifašizam, juvenilno nasilje, difamacija onih koji se zalažu za punu istinu o zločinima.

Ipak, ako sve prođe po poželjnom i dosta realističnom scenariju i na jesen počnemo pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i eventualno na proleće dođe do njegovog zaključivanja, a rešenja za probleme Haga, sudbine Državne zajednice, novog ustava i Kosova dobiju mnogo izvesnije obrise nego danas, mogli bismo ući u bob stazu bez povratka koja će nas nezadrživo voditi ka ujedinjenoj porodici evropskih naroda i država. Evropski pokret bi tada imao još vidniju ulogu i odgovornije zadatke.

Živorad Kovačević